

Borgarting lagmannsrett - LB-2011-186017

Instans	Borgarting lagmannsrett - Kjennelse
Dato	2011-12-14
Publisert	LB-2011-186017
Stikkord	22. juli-saken. Bistandsadvokat. Straffeprosessloven § 107a første ledd c og tredje ledd.
Sammendrag	Begjæring om oppnevning fra person som arbeidet i nærheten av Regjeringskvartalet ble avslått da det ikke var grunn til å tro at vedkommende hadde fått betydelig psykisk skade.
Saksgang	Oslo tingrett TOSLO-2011-168028 - Borgarting lagmannsrett LB-2011-186017 (11-186017SAK-BORG/04). Anke til Høyesterett forkastet, HR-2012-162-U.
Parter	A (advokat Halldis Winje).
Forfatter	Lagdommer Anne Austbø. Konstituert lagdommer Eyvin Sivertsen. Lagdommer Mary-Ann Hedlund.

Saken gjelder oppnevning av bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107 a.

Den 17. oktober 2011 fremsatte advokat Halldis Winje på vegne av A en begjæring til Oslo tingrett om oppnevning av bistandsadvokat i anledning straffesak mot B. B er siktet for handlingene ved Regjeringskvartalet i Oslo og på Utøya i Buskerud 22. juli 2011, hvor til sammen 77 mennesker mistet livet.

A arbeider i avisen X, som har lokaler i Y-bygget, og satt på kontoret sitt i Z-gaten 0 da bomben eksploderte. Vinduer i bygningen ble blåst ut, og han trodde at hele bygget skulle rase sammen. Han satt uten sko på, og skar seg opp under foten og fikk også kuttskade i hånden. Ute på gaten observerte han blant annet en sterkt skadet kvinne. Han har i ettertid fått psykiske reaksjoner.

Oslo tingrett avsto i beslutning av 24. oktober 2011 begjæringen om oppnevning av bistandsadvokat for A. Tingretten la til grunn at selv om hendelsen er en belastning for A, er han ikke å anses som direkte krenket av den straffbare handling og anses ikke som fornærmet i saken. Tingretten fant ikke grunn til å gå inn på om lovens krav om betydelig skade er oppfylt, men la til at dette spørsmålet anses tvilsomt.

Advokat Halldis Winje anket den 1. november 2011 avslaget til Borgarting lagmannsrett.

Det er anført at vilkårene for oppnevning av bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107 a er oppfylt. Både straffeprosessloven § 107 a første ledd bokstav c) og § 107 a tredje ledd er påberopt som grunnlag for oppnevning.

Det er anført at alle som var i et område hvor bomben gjorde direkte skade, og hvor bomben hadde potensiale til å drepe eller skade mennesker, må anses som direkte fornærmet. As psykiske skader er en direkte konsekvens av at bygningen han befant seg i, ble skadet. Grensen for hvem som regnes som fornærmet må ta utgangspunkt i om vedkommende befant seg et sted hvor han kunne ha blitt fysisk skadet eller drept.

Det anføres at det er grunn til å tro at A har fått betydelig psykisk skade. Han har fått diagnosen Posttraumatisk stressyndrom og Alvorlig depressiv episode. Han har vært sykmeldt i flere perioder og sliter betydelig med å komme gjennom hverdagen. De problemer som person B rapporterte i ettertid etter Nokasranet, jf Rt-2006-1021, og som Høyesterett fant relativt klart måtte anses som en betydelig skade, synes å være påregnelige langtidsplager også etter en opplevelse lik As.

Lagmannsretten er kommet til at anken må forkastes.

Etter straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav c) har en fornærmet rett til å få oppnevnt bistandsadvokat i saker «hvor det er grunn til å tro at fornærmede som følge av handlingen får betydelig skade på legeme eller helbred».

Lagmannsretten legger til grunn at begrepet fornærmede omfatter den som er innehaver av den interesse eller det rettsgodet det enkelte straffebudet tar sikte på å beskytte, og at også den som på annen måte er direkte rammet av lovbruddet kan anses som fornærmet, jf Høyesteretts drøftelse i HR-2011-1968-U og HR-2011-1980-U.

A befant seg i en bygning relativt nær Regjeringskvartalet. Vinduet på hans kontor ble blåst inn, og han selv falt i gulvet på grunn av lufttrykket. Han fikk mindre fysiske skader, men også hans psykiske belastninger må anses som en direkte følge av terrorhandlingen. Dette taler i retning av å anse han som fornærmet i saken. Lagmannsretten finner det imidlertid ikke nødvendig å ta standpunkt til spørsmålet om A er å anse som fornærmet i saken, idet retten finner at lovens krav om betydelig skade ikke er oppfylt.

Straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav c) er grundig drøftet i Rt-2006-1021, hvor det i avsnitt 12 følgende heter:

(12) I forarbeidene til straffeprosessloven § 107a er det for den nærmere fastleggelse av uttrykket «betydelig skade på legeme eller helbred» vist til definisjonen i straffeloven § 9, se Ot.prp.nr.33 (1993-1994) side 50. Straffeloven § 9 første ledd lyder: «§ 9. Ved betydelig Skade paa Legeme eller Helbred forstaaes i denne Lov Skade, hvorved nogen mister eller faar væsentlig Svækkelse paa Syn, Hørsel, Taleevne eller Evne til at forplante sin Slægt, bliver vanfør, udygtig til at fortsætte sit Erhverv eller i høi Grad vansiret, falder i livsfarlig eller langvarig Sygdom eller bliver påført alvorlig psykisk skade.»

(13) Det alternativ i denne definisjonen som er relevant for denne saken, er alternativet «alvorlig psykisk skade».

(14) I forarbeidene til straffeloven § 9 heter det (Ot.prp.nr.20 (1991-1992) kapittel 3.7.3): «Departementet vil bemerke at det er riktig som påpekt av Riksadvokatens at begrepet «alvorlig psykisk skade» i utgangspunktet er noe upresist, og at det ikke tilsvarer noen kjent medisinsk eller rettsmedisinsk diagnose eller juridisk uttrykk. Departementet ser likevel ikke dette som noen avgjørende innvending mot forslaget. Det er ikke mulig å gi en fullstendig avklaring av begrepets innhold verken i lovteksten eller i motivene. Departementet tar likevel sikte på å gi noen utgangspunkter for tolkningen, jf spesialmotivene i kapittel 10. Det nærmere innholdet i den rettslige standarden må avklares gjennom rettspraksis.»

(15) I spesialmotivene til § 9 uttaler departementet:

«Departementet foreslår at uttrykket «sindssyg» erstattes med uttrykket «påført alvorlig psykisk skade». I dette ligger en realitetsendring. Etter gjeldende rett omfatter begrepet «sindssyg» bare psykisk sykdom som er så alvorlig at den kan betegnes som en psykose.

I arbeidsgruppens utredning er alvorlig psykisk skade forklart slik (s 22):

«Med alvorlig psykisk skade siktes, foruten psykoser, til slike tilstander som alvorlige og langvarige depresjoner, tvangs- og angstnevroses, spiseforstyrrelser og lignende. Derimot er uttrykket ikke ment å omfatte slike tilstander som lettere depresjoner, konsentrasjonsproblemer, irritabilitet og lettere angsttilstander.»

Departementet viser til dette.»

Etter en lovendring i 2008 har fornærmede en ubetinget rett på bistandsadvokat dersom vilkårene i straffeprosessloven §107a første ledd bokstav c) er oppfylt.

I flere saker om oppnevning av bistandsadvokat i dette sakskomplekset har lagmannsretten under henvisning til uttalelsene i forarbeidene og avgjørelsen i Rt-2006-1021 lagt til grunn at begrepet alvorlig psykisk skade skal tolkes strengt. I HR-2011-2152-U uttalte Høyesterett at dette var en riktig lovtolkning, se avsnitt 21 og 22.

Vurderingstemaet i saken er om «det er grunn til å tro» at handlingen vil ha til følge en slik betydelig skade på legeme eller helbred.

Under eksplosjonen arbeidet A i avisen X i Z-gaten 0 som ligger relativt nær R-4. Han opplevde det kraftige smellet av eksplosjonen og at vinduer i bygningen ble blåst ut. Han ble selv blåst i bakken av lufttrykket og fikk mindre kuttskader i en hånd og fikk skåret seg oppunder foten, muligens da han skulle ut av bygningen idet han

bare hadde sokker på. Han opplevde frykt for at bygningen ville rase sammen. Utenfor ble han vitne til sterkt skadede personer.

A har i følge fremlagte sykmeldinger vært sykmeldt i to perioder i juli og august. Hans forsøk på å fungere i arbeidet lyktes ikke, og han har vært fullt sykmeldt fra 7. oktober 2011. I erklæring av 4. desember 2011 fra behandlende psykolog har han fått diagnosene Posttraumatisk stresslidelse og Alvorlig depressiv episode. I erklæringen beskrives betydelige plager knyttet til påtrengende minner i form av gjenopplevelse av hendelsene. Under hendelsen trodde han at han kom til å dø, noe som sannsynligvis har bidradd til en forsterkning av flashbacks. A beskriver selv en stor grad av nummenhet og vanskeligheter med å få tilgang til egne følelser samt distansering fra andre mennesker og unngåelse av sosiale situasjoner. Han driver også unngåelsesatferd i form av å unngå T-bane, noe som assosieres til hendelsene 22. juli. A har også gått betydelig ned i vekt. Når det gjelder den depressive lidelsen, er denne beskrevet slik:

Klienten beskriver et depressivt stemningsleie, interesse- og gledesløshet, samt energitap som fører til tretthet og reduserer aktivitet. Klienten beskriver også andre tegn på en alvorlig depresjon, som konsentrasjonsvansker, redusert selvfølelse, triste og pessimistiske tanker om fremtiden, søvnforstyrrelser og redusert appetitt.

Lagmannsretten legger til grunn at A har sterke reaksjoner og er svært preget av det som skjedde. Dette har medført helseplager av forskjellig art.

Lagmannsretten er ut fra den foreliggende dokumentasjon likevel kommet til at det ikke er tilstrekkelig grunn til å tro at lovens vilkår er oppfylt. De plager og symptomer som det er redegjort for i anken og i den fremlagte erklæringen fra psykologen, er etter lagmannsrettens syn ikke å betrakte som en alvorlig psykisk skade slik dette er definert ovenfor. I tilknytning til As diagnose bemerkes at Høyesterett i Rt-2006-1021 har lagt til grunn at ikke alle former for lidelser som går under diagnosen posttraumatisk stresslidelse, kan anses som en alvorlig psykisk skade, men må vurderes konkret på bakgrunn av alvorlighetsgrad og varighet. Den andre diagnosen dreier seg iallfall til nå om en depressiv episode. A har relativt nylig startet behandling. Hans psykolog uttaler at A har reagert positivt på behandling, men at det er for tidlig å si når A vil være i stand til å leve et normalt liv igjen.

Når det gjelder anførselen om at symptomene til person B i Rt-2006-1021 ble ansett som betydelig skade, bemerkes at denne vurdering fant sted over to år etter hendelsen slik at det var på det rene at vedkommende fremdeles slet med psykiske problemer. Ut fra den dokumentasjon som foreligger, er det etter rettens mening ikke grunnlag for å trekke konklusjoner om at lignende symptomer er påregnelige for A i lang tid fremover.

Lagmannsretten er på denne bakgrunn kommet til at det i dag ikke er grunn til å tro at A har fått en betydelig psykisk skade. Det er da ikke hjemmel for oppnevning av bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav c).

Lagmannsretten har vurdert om straffeprosessloven § 107a tredje ledd gir hjemmel for oppnevning av bistandsadvokat i denne saken. Bestemmelsen gir en utvidet adgang til å oppnevne bistandsadvokat, eksempelvis for andre skadelidte, slik dette begrepet brukes i strafferettslig forstand. Bestemmelsen lyder som følger:

Retten kan også oppnevne bistandsadvokat i andre tilfeller der sakens art og alvor, hensynet til de berørte eller andre særlige forhold tilsier at det er behov for advokat.

Bestemmelsen kom inn i loven i forbindelse med behandlingen av NOU 2006:10, Fornærmede i straffeprosessen - nytt perspektiv og nye rettigheter. Formålet med lovendringene var å styrke fornærmedes og etterlattes stilling. Om lovhistorikken vises til Rt-2008-1502, hvor det redegjøres detaljert for denne.

Det fremgår av forarbeidene, Ot.prp.nr.11 (2007-2008) side 113, at bestemmelsen i straffeprosessloven § 107a tredje ledd

(...) åpner for en skjønsmessig adgang til å oppnevne bistandsadvokat utenom de tilfellene som er nevnt i første og annet ledd. Bestemmelsen er ment som en snever unntaksregel, selv om utformingen av den er gjort nokså generell. Formålet er særlig å kunne fange opp tilfeller der det vil være særlig behov for advokat på grunn av særegne omstendigheter i saken.

Videre heter det på side 30:

(...) oppnevning av bistandsadvokat må være knyttet til gjennomføringen av straffesaken. Behovet for advokat må begrunnes i behovet for bistandsadvokat i forbindelse med utøvelsen av prosessuelle rettigheter og plikter i saken.

Selv om saken er av særdeles alvorlig karakter, er lagmannsretten - i likhet med tingretten - av den oppfatning at As behov for bistand etter eksplosjonen i regjeringskvartalet knytter seg til andre forhold enn gjennomføring av selve straffesaken. Dette gjelder særlig for de helsemessige forhold. Behov for bistand i forbindelse med søknad om voldsoffererstatning anses ikke tilstrekkelig som grunnlag for oppnevning av bistandsadvokat. I den forbindelse vises for øvrig til Regjeringens nylig fremlagte forslag om endring av regelverket slik at det legges til rette for behandling av slike krav uavhengig av om det foreligger dom i straffesaken m.v. As eventuelle status som vitne i saken medfører ikke rettigheter eller plikter av slik prosessuell karakter at det er grunnlag for oppnevning av bistandsadvokat på etterforskningsstadiet.

Etter dette forkastes anken.

Kjennelsen er enstemmig.

Slutning

Anken forkastes.